

TARİHSELÇİLİK:
ÇELİŞKİLER BATAKLIĞINDA

CANER TASLAMAN

İstanbul Yayınevi

1. Baskı: İstanbul Yayınevi, 2016

Eser Adı: Tarihselcilik: Çelişkiler Bataklığında

Yazar: Caner Taslaman

www.canertaslaman.com

 facebook.com/canertaslaman

 [Caner Taslaman Videoları](#)

 twitter.com/ctaslaman

Kapak Tasarımı: Yunus Karaaslan

Sayfa Düzeni: Adem Şenel

ISBN: 978-605-66212-3-9

Baskı ve Cilt: Pasifik Ofset Ltd. Şti. Cihangir Mah. Güvercin Cad.
No: 3/1 Baha İş Merkezi A Blok Kat: 2 34310 Haramidere/İSTANBUL
Tel: 0212 412 17 77 Sertifika No: 12027

GENEL DAĞITIM

İstanbul Yayınevi

Cağaloğlu Yokuşu Evren Han No:17 Kat:1 Daire:33

SİRKECİ – İSTANBUL

Tel: (0212) 519 62 72 Fax: (0212) 513 73 86

www.istanbulyayinevi.net

bilgi@istanbulyayinevi.net

 facebook.com/istanbulyayinevi

 twitter.com/istanbulyayinev

TARİHSELÇİLİK:
ÇELİŞKİLER BATAKLIĞINDA

CANER TASLAMAN

İÇİNDEKİLER

TARİHSELÇİLİK: ÇELİŞKİLER BATAKLIĞINDA	7
1. KİMSEYE “KAFİR, MÜLHİD” DEMEDİM, DEMEM.....	9
2. ALLAH'TAN OLAN BİR METİN KARŞISINDA KULUN TAVRI VE TARİHSELÇİLER.....	11
3. SOSYOLOJİK KRİTER GÖSTERME ZARURETİNDE OLDUĞUNUZDAN HABERSİZSİNİZ	15
4. 1400 YILDA İNSAN BİYOLOJİSİ GENETİĞİ Mİ DEĞİŞTİ?.....	17
5. TARİHSELÇİLİĞİN SINIRLARI OLMAYAN TUTARSIZ BİR YAKLAŞIM OLMASI VE AYETLERİN MAKSADI	19
6. TARİHSELÇİLİK SORUN VAR GİBİ GÖSTERİP, ÇÖZÜYORMUŞMUŞ GİBİ GİBİ YAPMAKTIR.....	21
7. KURAN'IN EHLİ KİTABA YÖNELİK İFADELERİNDE NEDEN TARİHSELÇİ YAKLAŞIM YOK?	23
8. NEDEN “ÜMMETSEL” KAVRAMINA İHTİYAÇ DUYDUM?	27
9. KISSALARA “MİTOLOJİ” DİYEN TARİHSELÇİLER.....	31
10. AHİRET ANLATIMLARINA MASAL OLARAK BAKAN TARİHSELÇİLER.....	35
11. PEYGAMBERİMİZE VE YAKININDAKİLERE ÖZEL HÜKÜMLER	41
12. SİYASİ YAPILARIN UYGULAMASINA YÖNELİK HÜKÜMLER.....	45
13. KURAN'DAN TEMEL BULMAK VE “ATLAR BESLEYİN” İFADESİ	49
14. TARİHSELÇİLERİN GÜNDEME GETİRDİĞİ KONULARDA NE YAPILACAK?	53
15. KURAN VE BİLİM.....	63
16. TARİHSELÇİLERİN HİÇ BİTMİYEN ÇELİŞKİLERİ İÇİN SON BİRKAÇ SÖZ	67
17. BU KONULAR BENİM KONUM MU?	73

TARİHSELÇİLİK: ÇELİŞKİLER BATAKLIĞINDA

Öncelikle şunu belirtmeliyim: Benim “tarihselci” deyip de eleştirdiklerim, Kuran’ın tarihin belli bir döneminde indiğini ve kendi döneminin sorunlarına da çözümler sunduğunu ifade edenler değildir. Böylesi bir tanımlamayı hemen herkes kabul edecektir. Benim “tarihselci” deyip eleştirdiklerim, bugün bu etiketle anılırken; Kuran’daki kıssalara mitoloji diyen, Kuran’daki ahiret anlatımlarını Arapları uyutmak için anlatımlar olarak sunan ve Kuran’daki bize yönelik birçok “Yap” emrini, bunları yapmaya gücümüz de yetmesine rağmen, tarihi geçtiği için yapmayabileceğimizi ve hatta yapmamamız gerektiğini ifade edenlerdir. Yani eleştirdiklerim; ahiret anlatımları, kıssaları ve hükümleri ile Kuran’ın yarısından çok daha fazlasını boşaltan bir zihniyettir. Zaten bu görüşü savunanların öne çıkanlarından biri “600 sayfalık Kuran’ı 60 sayfada özetlemeliyiz” demiyor mu?

1.
KİMSEYE “KAFİR, MÜLHİD”
DEMEDİM, DEMEM

Görüş ayrılığı yaşadığım ne bir Sünni’ye, ne bir Şii’ye, ne bir Alevi’ye, ne bir tasavvufçuya, ne bir tarihselciye; kısacası “Ben Müslüman’ım” diyen herhangi bir kimseye, bir kez bile “kafir, mülhid” demedim ve demem. Ben yanlış bulduğuma “Yanlış” demekle yetinirim. Niye böyle düşündüğümü göstermek ve konuyu araştıranlar kim haklı kim haksız anlasınlar diye delillerimi sunarım; nasıl olsa kimin ne olduğuna Allah karar verecektir derim ve “Yanlış” demenin ötesine geçmem, geçmedim.

2.

ALLAH'TAN OLAN BİR METİN KARŞISINDA KULUN TAVRI VE TARİHSELÇİLER

Fakat “Bu Allah’tandır” diyerek bir metnin (Kuran’ın) İlahiliğini kabul edip de sonra bu metinle “ciddiyetsiz” ve “onda açık arar” bir yaklaşımla ilişki kuranların ve söylemlerde bulunanların (isteyen kendilerini “tarihselci” olarak niteleyen bazı kişilerin internetteki konuşmalarından bu olguyu tespit edebilir) içine düştükleri mantıksal çelişkiyi saptamak da bir din felsefecisi olarak işimdir. Bunların arasında “Allah söyleyeceğini söyledi, sıra bizde” diyeni de var, “Kuran’daki kıssalar mitoloji” veya “Kuran’ın zemini kaypak” diyeni de... Bir kulun, bir metnin Allah’tan olduğunu söylemesi, mantıken onları bu metinle belli bir şekilde ilişkiye mecbur eder. Bu konudaki anlayış eksikliğini bahse konu kişilerin “kafir, mülhid” olduğunu göstermek için değil, anlayış kıtlıklarına ve Allah’tan olan bir metinle nasıl ilişki kurulması gerektiği gibi en temel hususu dahi bilmediklerine dikkat çekmek için gündeme getiriyorum.

Evet, Allah'tan olan bir metinle bir kulun nasıl ilişki kurması gerektiği ontoloji ve epistemolojiyle ilgilidir ve de biz felsefecilerin ilgi alanındadır. Bu ilişkiyi gerekli şekilde kuramamak; şahsın ya Allah, ya kul, ya da Allah'tan olan metinle ilişki kurma anlayışında bir anlayış kısıtlılığını gündeme getirmeyi gerekli kılar. Bu anlayış kısıtlılığı, mesela Allah'ın kuluna “Yap” demesine ve kulun kendisine yöneltilen bu emri yapmaya gücü yetmesine rağmen, tarihselciler kulun bunu yapmayabileceğini hatta yapmaması gerektiğini söylediklerinde kendini gösterir. (Buradaki “kendisine” ve “gücü yetmesine” kavramlarını aşağıda açacağım.) Ayrıca Allah'ın gerçek (hak) olarak, bir amaç/gaye ile aktardığını ifade ettiği kıssaların “eskilerin uydurması” (esatirul evvelin) olduğunu ve ahiret anlatımlarının o dönemin Araplarını uyutmak için olduğu yönündeki anlatımlarında kendini gösterir. Bunları bir dinsiz veya ateist rahatlıkla söyleyebilir; ki zaten bunları söylemesi kendi dünya görüşünün mantığı gereğidir. Dinsizlerin ve ateistlerin bu tip iddialarına, nerede hata yaptıklarını göstererek cevap verdim ve vermeye devam edeceğim İnşallah. Fakat tarihselcilerin, böyle bir iddiada bulunmaları, “Bu metnin Allah'ın vahyi olduğuna inanıyoruz” ifadeleriyle çelişkilidir. Bu da tutarlılıkla ilgili, yani felsefi bir zaaftır; tarihselcilerin yaklaşımlarının kendi içinde tutarlı olmayan unsurlar içermesi demektir.

Ehli Hadis'in nesh ile ilgili yaklaşımına muhalifim ama tarihselcilik yaklaşımı, ondan kimi açılardan daha da kötü. Onlar, hiç olmazsa (genelde) Allah'tan gelen bir onayla neshin olduğunu söylüyorlar. Tarihselcilerin yaklaşımında ise Allah kaynaklı bir onaya atıf bile yapılmadan, tarihin bir

aşamasında Allah'ın "Yap" emrinin yapılmayabileceğini, hatta kimi zaman yapılmaması gerektiğini söylemek var. Bu yaklaşımda tarihsel koşullar, vahye dayanan bir temel olmadan, yani Allah'tan bir onay olmadan, Allah'ın hükmünü iptal ediyor! Bu yüzden "Falancalar neshi caiz gördü, ne olacak bunlar da tarihsel görsün" denilemez. Allah'ın kendi onayıyla koyduğu hükmü kaldırdığı iddiasıyla, tarihteki değişimlerle Allah'ın onayı olmaksızın hükmünün ortadan kalktığı iddiası arasındaki farkı anlayamıyorlar mı?

Burada, kulun Allah'ın vahyi karşısındaki tavrıyla ilgili ciddi bir hata var. Eğer Kuran'ın birçok hükmü uygulamadan kalkacaksa Allah'ın yeni bir din gönderip kendi hükümlerini kendisinin iptal etmesini beklememiz gerekmez miydi? Böyle bir şey beklenmeliyse, neden Kuran'ın son dinin vahyi olduğuna inanıyorlar? Yoksa Allah, yeni bir din yerine tarihselcileri bu işi yapsınlar diye özel olarak mı görevlendirdi? Tarihselci modern dönemin Mehdisi galiba!

3. SOSYOLOJİK KRİTER GÖSTERME ZARURETİNDE OLDUĞUNUZDAN HABERSİZSİNİZ

Şu soruları sormak lazım: Peygamberimizin vefatından kaç yıl sonra ayetler tarihsel olmaya başlamıştır? Nasıl bir tarihsel değişim olmuştur da bu gerçekleşmiştir? Tarihteki sosyal yapıların ne şekildeki veya ne ölçüdeki bir değişimi Allah'tan olan bir “Yap” emrini geçersiz kılar? Bir ayeti tarihsel kılıp ayetin “Yap” emrinin içeriğini uygulamadan kaldıran sosyal ortamın oluşumunu tarif eden bir sosyolojik kriteriniz var mı? Büyük ihtimal, sosyal yapıların tarihteki değişimiyle Kuran'daki ayetlerin içeriğinin uygulanmayabileceğini söylerken, böyle bir iddia için sosyolojik bir kriterinizin olması gerektiğini, sosyolojik bir kıstasınız olmadan böyle bir iddianızın havada kalacağını bile fark edemediniz! Bu sosyolojik kriter, insanların tarihin ilerlemesiyle zihin yapılarını oluşturan yeni bir kültürel ortamın oluşmasıyla mı alakalıdır? Yoksa teknolojik icatlar

gibi unsurlar mı bu değişimin sebebidir? Yoksa şehirleşme, çekirdek aileye geçiş gibi unsurlar mı bunu oluşturur?

Hangi aşama, hangi olgular ve hangi derecede tarihsel değişim, İlahi bir hükmü, içeriği uygulanmayacak şekilde geçersiz kılar? Bugüne kadar kendisini “tarihselci” ilan edenlerden hiçbirinin, böylesi bir kriter açıkladıklarına tanıklık edemedik! Zaten, görüşlerinin, böylesi bir kriteri açıklamalarını gerektirdiğini anlayabildiklerini de sanmıyorum. Kafalarındaki tefsir anlayışı, birkaç tefsirden ezberlediklerini nakletmekten ve bunları Hıristiyanlardan aşırıdıkları hermenötik yaklaşımlarla tutarsız bir şekilde çorba yapmaktan ibaret olanlardan ne bekleyecektik? Hıristiyanların Eski Ahit ve Yeni Ahit’te karşılaştıkları sorunların Kuran’da olup olmadığını tahlil etmeden bunu yapmalarındaki sorun hakkında çok şey söylenebilir ama bunu gelecekte yapacağım çalışmalara bırakıyorum. Bu kişiler, Kuran’ı anlamak için felsefenin, sosyolojinin, psikolojinin, arkeolojinin, fiziğin vb. önemini anlayamayan, zaten önemini anlasalar da bu alanlar arasında geçiş yapmaları mümkün olmayan kişiler. Böylesi geçişlere düşman olmaları bu yetersizliklerinden mi kaynaklanmaktadır acaba?

4.

1400 YILDA İNSAN BİYOLOJİSİ GENETİĞİ Mİ DEĞİŞTİ?

Kuran'daki hükümlerin çoğu insan olma durumuyla ilgilidir. Tarihselci bir görüş için sosyolojik kriterden daha da önemli olan, o dönemdeki insan ile bugünkü insan arasında bir fark olduğunu gösterebilmektir. İnsanın biyolojisi, genetiği temel alınıp da bir değişim gösterilebilseydi; “Bakın o günün insanı ve bugünün insanı ne kadar farklı; işte bu bilimsel olarak gözükken fark temelinde diyoruz ki....” gibi bir şeyler diyebilirdiler ve o söyledikleri üzerinden başka türlü bir tartışma yapılırdı. Oysa 1400 yılda insan biyolojisi ve genetiğinde ciddi hiçbir değişim olmadığını biliyoruz. O dönemin insanı neyse bugünün insanı da aynı insan. Sonuçta bu hususta da tarihselciler ciddi bir açmaz içindeler.

5.

TARİHSELÇİLİĞİN SINIRLARI OLMAYAN TUTARSIZ BİR YAKLAŞIM OLMASI VE AYETLERİN MAKSADI

Tarihselciler, yöntemlerini Kuran'dan çıkaramadıkları için yöntemlerine tutarlı bir sınır da koyamıyorlar. Bu çok önemli bir problem ama bu problemle yüzleşmekten kaçıyorlar. Kimi zaman maksada atıf yaparak, aslında önemli bir kavram olan amacı/maksadı, ayetlerin içeriğini boşaltmakta aracı kılmaya çalışıyorlar. Birçoğu kasıtlı öldürenlere kısas (ayet içeriği) günümüzde uygulanmasın ama kasıtlı öldürenlerin bu fiillerine başka cezalar konularak caydırıcılık sağlansın (amaç/maksat) dediğinde, birilerinin bu hoşuna gidebilir. Peki ayetlerin içeriğinden kopartılmış bir amaç/maksat ayırımına karşı birileri şöyle örnekler getirirse ne diyecekler? Domuz eti yememek (ayetin içeriği) bugün domuz temiz olduğu için gereksiz, sağlıksız gıdayı bugün yemeyin (amaç/maksat) denilirse, kendi mantıklarıyla buna nasıl karşı çıkacaklar? Veya çıkıyorlar mı? Veya “Araplar o dönemde pisti, o yüzden abdest emredildi (ayetin içeriği),

biz bugün duş alıyoruz, temizleniyoruz (amaç/maksat)” şeklindeki, kimi zaman işittiğimiz modernist teyze söylemlerine nasıl cevap verecekler veya verilmesi gerektiğini düşünüyorlar mı? Hatta “Allah” o dönemin Araplarına evreni anlatmak için atıf yapılan bir kavramdı (ayet içeriği), biz bugün evreni bilimden öğrenelim (amaç) diyen pozitivistlere ne diyecekler? Bunlara cevap vermek gibi bir tutarlılık endişeleri var mı? Varsa bile tutarlı bir cevapları yok.

Kuran’daki ayetlerin maksadının çok önemli olduğu kanaatindeyim. Birisi “Ayetlerin maksadı içeriğinden daha önemlidir” derse, buna da itiraz etmem. Ayetlerin maksadını bir kenara bırakıp da hile-i şeriyyelere İslam’ı açmak, İslam’ın içini başka türlü bir boşaltma hareketidir. Fakat birisi, “Ben ayetin maksadına bakarım, ayetin içeriği Allah’tan bile olsa bu içeriği boş veririm” anlamına gelecek şekilde hareket ederse “Orada dur” demek gerekir. Allah bazı ayetlerinde “israf etmeyin” gibi hedefleri koymuş, bu hedeflerin içinin nasıl doldurulacağını insanlara bırakmış, bu hedeflere ulaşmanın yol haritasını bütünüyle vermemiştir. Tarihin değişen koşullarında Kuran’ın koyduğu bu tip hedeflere ulaşmak için değişik yollar izlenebilir; bunlar Kuran’ın tarihsel değişimlere uymasında esnek bıraktığı alanlardır. Ama Kuran’ın içerik verdiği, yani yolun nasıl olduğunu tarif edip de “Yap” dediği hususta, bize düşen “İşittik ve itaat ettik” demektir. Aksi davranışta faiz yasağı, namaz emri, zina yasağı, oruç emri gibi hemen her hüküm için bir maksat düşünülebilir ve birileri bu maksatları söz konusu emir ve yasaklara uymadan da gerçekleştirebileceklerini iddia edebilirler. Nitekim benzer örnekler gözükmektedir.

6.

TARİHSELÇİLİK SORUN VAR GİBİ GÖSTERİP, ÇÖZÜYORMUŞMUŞ GİBİ GİBİ YAPMAKTIR

Kendilerini “tarihselci” olarak niteleyen kişiler, sürekli Kuran’da sorun olduğunu göstermeye çalışıyorlar. Biraz dikkatli izleyin, birileri bunların sorun olduğunu iddia ettikleri noktalarda sorun olmadığını gösterince, büyük bir hışımla saldırıyorlar. Nerede Kuran’a güvenilebileceğini söyleyen bir izah yapılsa, ateistlerden önce bir tarihselci yetişip izahı boşa çıkarmak için debeleniyor. Kendilerine sorsanız “ilmin namusu” için yapıyorlar ve böylece “kral çıplak” diyen objektif ilim insanları oluyorlar; bu retoriklere kananlar olduğunu gördükçe gülsek mi ağlasak mı, ne yapsak bilmiyorum...

Bir de öyle bir hava veriyorlar ki, sanki önce sorunu bulup sonra “Bak bu tarihsel” dediklerinde sorun çözülecek. Önceden değindim; insan genetiğinin de gösterdiği gibi insan 1400 yılda ciddi bir değişime uğramadı. Eğer sorun

olarak gösterilmeye çalışılanlar gerçekten sorunsal, o dönemin insanı için de bunların sorun olmadığı nasıl iddia edilebilir? Lütfen tarihselcilerin sorun gibi pazarlamaya çalıştıklarını ele alıp önünüze koyun; bunlara “tarihsel” demekle, eğer bunlarda bir sorun varsa, bu hükümlerin geçmişte uygulanmış olmasındaki “sorunu” ortadan kaldırmış oluyorlar mı? Yaptıkları sorun var gibi gösterip, sonra bu olmayan sorunları çözüyormüş gibi gibi yapmaktan ibaret. Bunu yapmak için çırpınıyorlar. Çünkü bütün sermayeleri, Kuran’ın yetersizliğini ve sorunlarla dolu olduğunu göstermek üzerine kurulu.

7.

KURAN'IN EHLİ KİTABA YÖNELİK İFADELERİNDE NEDEN TARİHSELÇİ YAKLAŞIM YOK?

Eğer ki Kuran'a hermenötik bir yöntem (bir tefsir metodu da diyebiliriz) uygulanacaksa ve söylendiği gibi bu metnin sahibinin Her Şeyi Bilen olduğuna inanılıyorsa; tutulması gereken mantıklı yol, bu metnin Sahibi'nin bu metin içerisinde bu yöntemi tarif edip, bu yöntemin uygulanmasına izin verdiği yeri bulmak olurdu. Fakat tarihselci iddialarla yola çıkanlar, böyle bir şey yapmalarının zaruretinden habersiz bir şekilde, bir yöntem temellendirmesi arayışına bile girmiyorlar. Sorunlu bir yer bulurum, “Bu uygulanamıyor, demek ki tarihsel” derim, iş biter zannediyorlar. Böylesi bir yaklaşımın, Kuran'dan hareketle yapılması gerekli bir yöntem temellendirmesinden ne kadar farklı olduğunu ya anlayamıyorlar ya da anlasalar da Kuran'dan hareketle delil bulamayışlarının üstünü böyle mugalatalarla örtbas etmeye çalışıyorlar.

Tarihin belli bir ortamında şekillenmiş “tarihsel zihin” (örneğin tarihselcilerin tarihin bu döneminde şekillenmiş zihni) vahye gidilip düzeltileceğine, tarihin bugününün yaygın kabullerine vahyin üzerinde bir değer verilip, vahyin bunlara uymadığı için “tarihsel” olduğunu söylemekten ibaret yapılan. Toplumun şekillendirdiği akıl Kuran ile düzeltileceğine, Kuran’ı toplumun şekillendirdiği akla uydurmak, Kuran’ın Allah’tan olduğuna inanma iddiasıyla çelişkilidir. Kuran’a ilk karşı çıkan müşrikler, kendi toplumlarının gelenekleri, yani tarihin o döneminde şekillenmiş hayata bakışları temelinde Kuran’a karşı çıktılar, Peygamberimize “Kuran’ı değiştir” dediler. Kuran’ın bu iddiaya cevabı onların kendilerini değiştirmesi gerektiği yönündeydi. Bugün tarihin bu döneminde oluşan kültürel yapıların inşa ettiği zihinleriyle Kuran’ın hükümlerinin uygulanmayıp başka hükümler uygulanması gerektiğini söyleyenler, kendilerini düzeltmek yerine Kuran’daki ayetlerin uygulamasının değişmesini isteyenler, Kuran’a ilk karşı çıkanlara benzer bir yaklaşım sergilemiyorlar mı? Üstelik bugün bunu yapanlar “Kuran Kitabullah’tır” diyorlarsa; bu çelişkileri ortaya çıkarmak gerekmez mi?

Tarihselciliğin sayısız açmazlarından bir tanesi Kuran’daki ehli kitapla ilgili ayetlerdir. Eğer Kuran vahyinin tarihselciliğe onay verip vermediğine bakılacaksa, bakılacak en mantıklı yerlerden biri ehli kitapla ilgili ayetler olurdu. Peygamberimizin Hz. İsa ile arasında 600 yıl kadar, Hz. Musa ile arasında ise 2000 yıl kadar bir zaman süreci var. Kuran’da ehli kitapla ilgili hükümler anlatılıyor. Eğer insanlar tarihselciliğe atıfla Allah’ın emrettiği

ayetlerin içeriğini uygulamayabiliyorlarsa, 2000 yıllık bir süre zarfında, Kuran'da, ehli kitabın kendilerine emredilen ayetlerin içeriğini tarihsel olduğu için uygulamayabileceklerine onay veren ifadeleri bulmamız gerekmez miydi? Oysa Kuran'da bu yönde ufacık bir ima bile olmadığı gibi, -2000 yıl geçse de- onların kendilerine emredilen ayetleri uygulamaları emrediliyor; bunu yapmazlarsa hiçbir şey üzerinde olmadıkları beyan ediliyor.

Ayrıca Peygamberimizin daha sonra ise sahabelerin, Arap olmayan birçok toplumu İslam'a davet ettiğini biliyoruz. Peygamberimizin ve sonra sahabelerin, "Sizin coğrafyanız-kültürünüz farklı, Kuran'ın şu hükümleri sizin için geçerli değil" dediğini duydunuz mu? Madem tarihsel uygulamaya, ilk dönemin anlayışına atıf yapıyorsunuz; buyurun cevaplayın: Peygamberimiz mektup yazarak ve elçiler göndererek Arap olmayan milletleri İslam'a davet ettiğinde, onlardan Kuran'dakilerden farklı hükümlere uymalarını mı istedi?

8.

NEDEN “ÜMMETSEL” KAVRAMINA İHTİYAÇ DUYDUM?

Bazıları “ümmetsel” (bizim ümmetimize yönelik) kavramını kullanmama kafayı takmışlar; “O da neyin nesi” demişler. Eğer bir yerde, bir konunun incelenmesinde bir kavram sıkıntısı tespit edilirse, bir kavram önermek de felsefi bir iştir. Bir daha anlatayım: Tarihselciliğe karşı birçok kişinin kendisini “evrensel” kavramına atıf yaparak konumlandığını görüyorum. “Evrensel” kavramına atıf yapmanın doğru olduğu yerler olabilir ama bu kavramın yanlış kullanıldığını da belirtmeliyim. Tarihselciliğin zıttı mutlak olarak evrenselcilik değildir. “Evrensel” bütün zaman dilimlerinde geçerli olandır. Yani “evrensel” on bin yıl önce de, beş bin yıl önce de, iki bin yıl önce de geçerlidir. Kuran’ın varlıkla (ontolojiyle) ilgili tarifleri; örneğin Allah’ın varlığı-kudreti, ahiretin varlığı gibi ontolojiyle ilgili hususlar evrenseldir, yani şimdi de bin yıl önce de bin yıl sonra da, ahirette de bunlar hakikati ifade eder. “Tarihselciyim” diyenlerin bir kısmının ontolojiyle ilgili bu

hususların bir kısmını da inkâr ettiğini, örneğin ahiret anlatımlarını Arapları uyutmak için aktarımlar olarak sunduklarını hatırlayın. (Bir sonraki başlıkta bu konuyu işledim.) O zaman ahiretle ilgili anlatımlarda tarihselçiliğe, “evrensel” kavramına atıf yaparak karşı çıkmak doğrudur.

Fakat Kuran’ın evrensel olmasa da “ümmetsel” olan hükümleri vardır ve bunların uygulanması da “tarihsel” denilerek bir kenara atılamaz. Yani bazı hususlarda tarihselçiliğe “ümmetsel” olan adına karşı çıkmak gerekir. Örneğin önceki kavimlerin orucunun farklı olduğu için ve ahirette oruç gibi bir ibadet olacağı iddiasında bulunan olmadığı için “Kuran’da yazdığı şekliyle oruç evrenseldir” diyemeyiz. (Mesela önceki ümmetlerden bir kısmı, oruç gecesini hanımlarıyla ilişki kuruyorlardı.) Fakat oruç ümmetseldir; yani bu ümmet, 1400 yıl önce de 1000 yıl önce de bundan sonra da orucu kameri aylardan Ramazan ayında aynı şekilde tutması gerekir. Eğer birisi tarihselçilik iddiasıyla orucu miladi bir aya sabitlemek isterse bu hüküm evrensel olduğu için değil “ümmetsel” olduğu için karşı çıkmak durumundayız. (Türkiye’deki tarihselçilerden henüz oruç ayını kısa bir kış ayı yapmayı teklif eden olmasa da Avrupa ve Amerika’daki benzerleri bu teklifte bulundular.) Aynı şekilde Kuran’daki sütanne hukuku veya boşananın iddet beklemesi gibi hususlardaki Kurani hükümlerin tarihin bu döneminde uygulanmaması gerektiğini ifade edenlere karşı çıkmak için bu hükümlerin evrensel olması gerekmez. Pekala, Allah’ın gönderdiği önceki vahiylerde bunlarla ilgili farklı hükümler olması da mümkündür (önceki ümmetlere bu konularda hangi hükümlerin vahyedildiğini bilmiyoruz).

Ama bunlar evrensel olmasa da ümmetseldir, yani Kuran'ı rehber edinen bu ümmetten herkesi bu hükümler bağlar. Allah, Kuran'dan sonra başka bir din göndermeyeceğine göre bu ümmet için bunu iptal edebilecek kimse yoktur. Çünkü Allah'tan olan ve kulun uygulamasına gücü yeten bir hükmü, Allah dışında herhangi birinin iptal edebileceği iddiası, Allah ile geri kalan her şey arasındaki ontolojik farkı anlayanlar için tek kelimeyle saçmalaktır. Kısacası “tarihselciliğe sadece evrensellik adına karşı çıkılıyor” söylemi yanlıştır; evrensellik adına karşı çıkışlar için sadece bir bölümüdür.

Bu dediklerimi iyi anlayanlar, neden “Kuran mahlûk mu değil mi” tartışmasında Kuran'ın mahlûk olduğunu düşünenlerin de tarihselciliğe karşı çıkması gerektiğini dile getirdiğimi; bu tartışmayla o tartışmayı birleştirmenin hatalı olduğunu anlayacaklardır. (Bazıları sadece “Mahlûk değil” diyenlerin tarihselciliğe karşı çıkacağını zannettiler.) Nitekim “Kuran mahlûk değildir” diyen Ehli Sünnet düşünürlerle beraber “Kuran mahlûktur” diyen Mutezile düşünürleri de tarihselcilerin bahsettiğim görüşlerini duysalardı, onları el ele verip kovalarlardı.

9.

KISSALARA “MİTOLOJİ” DİYEN TARİHSELÇİLER

Tarihselciliğin belki de en tehlikeli olduğu yaklaşım, Kuran’daki kıssalarla ve ahiretle ilgili anlatımlarda kendini gösterir. (Bu arada tarihselciliği bu kadar genişletmeyen; birkaç ayetle sınırlı tarihselcilik yaklaşımları sergileyenler olabilir. Burada “tarihselci” derken yaygın olan ve en zararlı versiyon olarak gördüğüm yaklaşımı kastettiğimi belirtmeliyim.) Başkalarına fikirlerini sunan yaygın bir tarihselci yaklaşım şu şekilde işlemekte: Önce bugünün kültürüyle yoğrulmuş günümüz insanının en zor kabul edeceği birkaç ayetteki hükümler sıralanır. Bundan sonra bir bakarsınız ki “tarihselci” retorik kullanılarak Kuran’daki kıssalar mitoloji olarak, ahiret anlatımları ise o dönemdeki Arapları uyutmak için söylenmiş masallar olarak sunulur. Yani bir-iki ayetle açılmaya çalışılan gedikten Kuran’ın yarından fazlası dışarı atılmaya çalışılır.

Burada şu hususu da belirtmeliyim: Ehli Hadis'e (Hadislere Kuran'a benzer bir otorite atfeden yaklaşım) ve Şiilere birçok açıdan muhalif olduğumu, programlarımı ve yazılarımı takip eden biliyordur. Fakat Ehli Hadis de Şiiler de Kuran merkezli yaklaşımı benimseyenler de, Kuran'daki kıssalara "mitoloji" demezler ve Kuran'daki ahiret anlatımlarını o dönemin Araplarını uyutmak için anlatılan masallar olarak takdim etmezler. Kendisine "Müslüman'ım" diyenler içinde bu tutarsızlığa bir tek "Tarihselciyim" diyenlerde rastlanıyor. Kuran'a göre Kuran anlatımlarına bu şekilde yaklaşım, "Bunlar geçmiştekilerin masalları (esatirul evvelin)" diyen müşriklerin yaklaşımıdır. Yanlış anlaşılmasın, tarihselcilere asla müşrik demediğim gibi, böyle bir durumu ima da etmek istemiyorum. Ama içinde oldukları çelişkileri ve söylemlerinin Kuran açısından kabul edilemezliğini göstermek için bunları da vurgulamak zorundayım. "Allah var" ve Kuran Allah'tandır" diyen bir insan, bütün tarihten haberdar olan Allah'ın, bütün tarihte anlatacak gerçek bir olay yokmuş gibi geçmiş mitolojileri ve uydurma hikayeleri gerçekmiş havasında anlattığını nasıl düşünür?

Bahse konu tarihselcilere göre Kuran, belli ahlaki mesajları vermek için insanlara masalı gerçek gibi anlatmış oluyor. Buna göre Kuran'ın, insanları kasıtlı olarak aldatığı sonucuna varılıyor. Bu yaklaşımın Kuran anlayışında, Kuran'ın ahlaki mesajlarının güvenilir olduğu nasıl iddia edilebilir? Bu görüşleri ileri sürenler, ahlaki mesajların salt o dönem için olmayıp da bugüne de taşınması gerektiğini tutarlı bir şekilde söyleyebilirler mi? (Bu arada işin

bu kısmı özellikle ahlak felsefesiyle ilgili bir tartışma. Ahlakın sosyal ortamdaki sosyal ortama göre değişip değişmeyeceği ise sosyolojiyle de ilgilidir. Kuran'la ve İslam'la ilgili tartışmalarda felsefe ve sosyolojinin neden önemli olduğu anlaşılmalı diye vurguluyorum.)

10.

AHİRET ANLATIMLARINA MASAL OLARAK BAKAN TARİHSELÇİLER

Kuran'ın en temel mesajı Allah'ın varlığıyla ilgilidir ve bu mesaj tevhidin, Allah'ın sıfatlarının anlatımını da kapsar. Böylece varlık (ontoloji) Allah merkezli bir şekilde tanımlanır. Kuran'ın ikinci en önemli mesajı ahiretin varlığıyla, ahiretteki sorgu, hesap ve ödülle ilgilidir. Zaten bu yüzdendir ki birçok ayette “Allah’a ve ahiret gününe iman”dan bahsedilir. Bahse konu tarihselciler, birkaç ayeti gündeme getirerek Kuran'ın mesajının bugün için olmadığını göstermek için çabalarken, araya ahiretle ilgili anlatımların, o dönemin Araplarına yönelik hikayeler/mitoloji olduğu şeklinde bir anlatımı da sıkıştırmaktalar. Böylece Kuran'ın ikinci en önemli mesajının içeriğini boşaltmaktalar.

Kuran'ın ahiret anlatımlarını “Araplara masallar” olarak sunan, tarihselciliğin ön plana çıkan bir temsilcisi, Kuran'da herkesin “genç” diye tercüme ettiği (kendisi de bu manaya itiraz etmiyor) ve ahirette varlığından bahsedilen

“gılman”ın anlatımını ve hatta ahirette çocukların yani “vildan”ın var olduğu anlatımını, o dönemdeki Arapların oğlancılık ve pedofili eğilimine bir göz kırpmaya gibi aktarıyor. Bunları, o dönemin insanlarına “moral destek vermek” için aktarımlar olarak sunuyor! Yani bu şahsın yazılarını okuyan bir kişinin, Kuran’da “gılman” ve “vildan” kelimelerinin geçmesinden anlayacağı şu: “Kuran, bir yandan bu dünyada oğlancılığı ve küçük çocuklara cinsel yönelmeyi (pedofili) haram kılıyor. Diğer yandan ise ‘merak etmeyin ahirette bunları yapabileceğiniz ortam var’ diyerek Arapların bu eğilimini teskin ediyor. Kuran, gılman ve vildan kelimeleriyle, ahirette bunlarla ilgili cinsel isteklerinizi tatmin edebilirsiniz ama burada yapmayın, imasında bulunuyor.” Şaka gibi ama söyledikleri böyle ve bu kadar zorlama ve ciddiyetsiz görüşleri olan bir kişinin birçok konudaki izahlarını ciddiye alanlar olmuş! Bakın bu konuda dedikleri tam olarak şöyle:

“Ancak gılman kelimesinin içerisindeki cinsellik ve şehvet manası, Câhız’ın yukarıda adı geçen risalesindeki şiirlerde dile getirilen oğlancılık meselesini de hatırlatır. Muhtemeldir ki Mekke dönemine ait bazı ayetlerde Lût kavminin helak gerekçesi olarak zikredilen livata olgusu da dönemin Arap toplumunda oğlancılık eğiliminin önemli bir yer tuttuğunu ve bunun bir ahlaksızlık olduğuna işaret eder. Bununla birlikte, Kuran tıpkı içki meselesinde olduğu gibi, bu dünyada içkinin faydadan çok zarara yol açtığını ve insanların ahlaki açıdan itibarsızlaştırdığını, bu yüzden de haram kılındığını belirtir, ancak cennette bu zararlardan arındırılmış içkiyi cennet nimetleri arasında sunar. Bunun gibi

oğlancılık ve livatayı da ahlaki bir maraz olarak kınar ve yasaklar, ancak Arap toplumunda “bıyığı yeni terlemiş, bakımlı oğlan” konusundaki beğeniye göz ardı etmeyip bu beğeniye konu olan güzel oğlanları nezih bir biçimde gılman ve vildan kelimeleriyle cennet nimetleri arasında sayar.”

“Vildan” (çocuklar) ifadesi, Kuran’da Hz. Musa’nın çocukluğu için de (tekil formunda) geçiyor (Şuara 18), dünyanın sonundan “çocukları” (vildan) ihtiyarlatan günden bahsedilirken de aynı kelime geçiyor (Müzemmil 17). Kuran’da dünyadaki çocuklar için bu kelime geçerken, hiç kimse bir cinsellik çağrışımı bulmuyorken, ahirette bunların anlatımında cinsellikle ilgili en ufacık bir ima bile yokken, üstelik şahsın sürekli atıf yaptığı ilk dönem tefsircilerinde de böylesi bir anlatım yokken (Ben bir kısmına baktım, tefsirci dostlarıma da sordum ve bulamadık, varsa kendisi açıklasın); dönemin Araplarının oğlancılık düşkünlüklerine atıf yapıp, sonra da Kuran’daki bu “genç” ve “çocuk” anlamındaki kelimelerden, Arapların ahirette oğlancılık ve pedofili var diye uyutulduğu sonucunu çıkarabilmek için herhalde bir tarihselcinin akıl tutulmasına ihtiyaç var.

Burada iki büyük sorun var: Birincisi, Kuran ayetlerinin, oğlancılığın ve pedofilin ahirette olabileceğini akla getiriyormuş gibi açıklanması. Üstelik bu konuda en ufacık bir ima bile yokken, sırf o dönemdeki Araplarda böylesi bir eğilim varmışmış diye! Kuran’ı o dönemdeki Arapların akıyla sınırlamaya kalkmanın sonucu için bu izah çok ibretlik bir vaka! Daha büyük sorun ise ikincisi, Allah’ın o dönemin Araplarını uyutmak için gerçekleşmeyecek imalarda bulunduğu, yani kasıtlı olarak insanları gönderdiği vahiy

aracılığıyla uyuttuğunun anlatılmaya çalışılması. Kuran’da adları geçen Cennet’in ve Cehennem’in hak olduğunu söyleyip, sonra Kuran’daki bunlarla ilgili anlatımların içeriğini boşaltırsanız, biri zarf biri mazruf diyerek, zarfa (içeriğe) boş ver, bu o dönemin Araplarınaydı, bir gerçeği ifade etmiyor dersanız, Kuran’daki ahiretle ilgili anlatımlara güveni kırsanız. O zaman doğal olarak birisi de “Zarf (içerik) masal ise mazrufun masal olmadığı ne malum?” diye sorar. Hatta başka birisi, neden “Allah” kavramının, o dönemin Araplarına evreni anlatmak için uydurulmuş bir kavram olduğunu düşünmüyoruz, diye de sorar. Tutarlılık endişesi veya tutarlı olma becerisi olmadan rastgele görüş beyan edenler bu tip sorularla hiç hesaplaştılar mı?

Bu arada şunu da belirtmem lazım: Kuran’daki ahiretle ilgili anlatımlarda, ahirette hiç kimsenin bilmediği nimetler olduğu vurgulanır (Secde 17). Hiç kimsenin bilmediği nimetlerin ise dünyada tam olarak kelime karşılığı olamaz; bu yüzden bunları anlatmada tek yol teşbihtir, yani benzetmelerle anlatım metodudur. Bu yüzden Kuran’da müteşabih olduğu ifade edilen ayetlerin önemli bir kısmının ahiretle ilgili olanlar olduğunu söylemek makuldür. Fakat Cennet veya Cehennem ile ilgili bir ayete “müteşabih” demekle onların Arapların uyutulması için söylenmesi (masal olması) arasındaki önemli farka dikkat edilmelidir. Bir Cennet tasviri “müteşabihtir” demek; “Bu Cennet tasviri, tam olarak bizim bu dünyada kullandığımız tasvire karşılık gelmez ama bu tasvir bir hakikati benzetme yoluyla anlatmaktadır” demektir. “Bu tasvirin, karşılık geldiği hakikatin ne olduğunu tam olarak ancak ahirete gidince anlarız ama

tasvirin karşılık geldiği bir hakikat vardır” anlamına gelir ki, ben de böyle düşünüyorum. Fakat eleştirdiğim alıntıda, ayetlerin müteşabih olduğu değil, o dönemin Araplarını uyutmak için içeriklerle dolu olduğu söylenmiş olmakta.

Ayrıca Kuran’da, ahirette nefislerin dilediği her şeyin olduğu söylenir (Fussilet 31). Bu ise ahiretteki yaşamın dünyadan daha ihtişamlı olduğunu gösterir ki herkes Cennet’in böyle olduğunu düşünmüştür. Dünyadaki bir ülkenin bir şehrini anlatan bir kitap bile Kuran’dan daha kalın olup da yine o şehri tam olarak anlatamıyorsa; Kuran’ın ahiretle ilgili bütün olguları değil fakat bir kısmını aktardığı bellidir. Zaten bunun aksini düşünen de olmamıştır. O zaman, mademki Kuran, ahiretteki olgulardan sadece küçük bir kısmını aktarıyor, Kuran’ın ahiretle ilgili olgulardan kesitleri seçerken, indiği dönemdeki ilk muhatapların beklentilerine uygun olanları seçtiği söylenirse, ilk muhatapların kullandığı kavramlardan hareketle müteşabih açıklamalar yapıldığı ifade edilirse; bunda en ufak bir sorun bile görmem. Fakat bu şekilde anlatım, Kuran’da aktarılan kesitlerin hak olup, kesit seçiminde ilk muhatapların öne çıkarılması demektir. Ancak bahsedilen kişilerin yaptığı bu değil; onların anlattıkları, ilk muhatapların uyutulması için hiçbir gerçeğe karşılık gelmeyen anlatımların yer aldığı manasına geliyor. İddialarını temellendirmek için Kuran’daki delikanlı, çocuk anlatımlarını en saçma şekilde tahrif etmelerine ise “garabet” kelimesi çok hafif kalıyor...

Tarihselcilerin, tarihselciliği doğru çıkarmak için hiç düşünmeden yaptıkları açıklamalarının birçok örneği var. Örneğin, Kuran’daki ahiret anlatımları hakkındaki şu

izahlarını çok duydum: “O dönemin Arapları çöldeydi, susuzdu; bu yüzden onlara ahirette bahçeler, ırmaklar vaat edildi.” Bu arada ben Bosna kökenliyim; Bosna’nın hemen her yeri çok yeşildir ve her tarafından ırmaklar akar. Ama gidip bir Boşnak’a idealize ettiği ahiret tasvirini sorsanız, o bile size çölden ve susuzluktan bahsetmez, yine suların aktığı, yeşillik bir ortamı ideal bir ortam olarak görür. Bu tip olgular üzerine birazcık düşünselerdi, Kuran’ın hitabında, Arap coğrafyasının değil de insan fitratının merkeze alındığını rahatlıkla anlayabilirdi.

11.

PEYGAMBERİMİZE VE YAKININDAKİLERE ÖZEL HÜKÜMLER

“Tarihselcilik” adına, tarihselciliğin temel tezlerini desteklemekle ilgisiz ayetler, sanki tarihselciliği destekliyormuş gibi sunuluyor. Mesela Kuran’da bir kişinin uygulamasına yönelik hükümler olmasında bir sorun bulunmamaktadır. Peygamberimize özel gece ibadetinin olması böyledir (İsra 79). Aynı şekilde birkaç kişinin uygulamasına yönelik ifadelerin olmasında da bir sorun bulunmamaktadır. Peygamberimizin eşleriyle ilgili veya Peygamberimizle muhatap olanlarla ilgili ifadeler böyledir. Eğer ki “tarihselcilik” ifadesiyle; sadece, Kuran’ın, tarihin belli bir döneminde indiği, o dönemde kullanılan kelimeleri kullandığı, o dönemde Peygamberimizin karşısına çıkan sorunlarla ilgili ifadeleri de içerdiği, az kişinin uygulayacağı bazı ayetleri de içerdiği kastedilseydi, böylesi bir tarihselci görüşte, hiçbir sorun görmezdim. Peygamberimizin veya eşlerinin vefatıyla belli ayetleri hüküm olarak uygulayacak kimsenin kalmamış olması sorun değildir. Bunların hiçbiri, Kuran’ın

bize yönelmiş “Yap” emrini yapmamaya götürmez ki benim temel itirazım bize yönelen “Yap” emirlerinin “Tarihi geçti” denilerek yapılmayabileceğinin hatta yapılmaması gerektiğinin iddia edilmesi, ayrıca Kuran’daki kıssa ve ahi-ret anlatımlarına masal-mitoloji muamelesi yapılmasıdır.

Kuran’da Peygamberimize veya az kişiye hitap eden ayetler, siyer bilgisi kaynağı ve/veya ibretli dersler çıkarmak için hareket noktalarıdır. Nitekim geçmiş kavimlere hüküm ifade eden ayetler (Yahudilere iç yağlarının haram olması gibi) de Kuran’da anlatılır; Müslümanlar bu hükümleri uygulamayacak olsa da bir ibret, bir ders alınması için bunlar aktarılmıştır ve bunda bir sorun gören yoktur. Örneğin Peygamberimizle Müslümanların nasıl ilişki kuracaklarını belirten ayetlerden; Peygamberimizin, dini tebliğ ettiği kimselerce kaba saba davranışlara uğradığını ve mücadelesinde böylesi sorunlarla da uğraştığını görürüz. Dini anlatmak için münasebetsiz insanlara sabredenlerin bunlardan alacakları bir ibret elbet vardır. Ayrıca bu anlatılanlar aynı zamanda siyer kaynağıdır. Kuran’daki “Çok zorda kalanların leş, domuz eti yiyebileceğini” söyleyen hükmünü de, bu ümmetin çok çok az bir kısmı hayatında hüküm olarak uygulayacaktır. Bunu da herkes kabul etmekte ve sorun olarak görmemektedir. Kısacası Kuran’da az kişinin uygulamasına yönelik hükümlerin olması tarihselciliği haklı çıkaracak bir olgu değildir; tarihselcilik etiketiyle ortaya atılan tezlere bunlar sıçrama tahtası olamaz.

Kuran’da, Peygamberimizden 2000 yıl kadar önce yaşamış Hz. Musa ve toplumundan, ayrıca ondan çok önce yaşamış Hz. Nuh ve toplumundan bahsedildiğini, onların

yaşantılarından kesitlerin, mücadelelerinin ve onlara emredilen hükümlerin aktarıldığını hatırlayalım. Tarihin bu kadar önceki dönemleri, “O dönemlerin Peygamberlerinin yaşadıkları tarihseldir” denilmeyip aktarılıyor ve binlerce yıl sonra bunlar ibret vesikaları olarak sunuluyor. Benzer şekilde Peygamberimizin ve yakınındakilerin, hem yaşantılarından kesitler hem mücadeleleri hem de onlara sunulan çözümlerle ilgili aktarımlar, aradan 1400 yıl geçse de; bunlar hem ibret vesikası olarak hem siyer kaynağı olarak değerlidir.

Tek bir kişinin, birkaç kişinin veya çok az kişinin hüküm olarak uygulayacağı ayetlerin Kuran’da olması, eğer Kuran dışında bu ümmetin rehberi olan başka bir vahiy yoksa (vahiy gayri metluv yoksa) tam da olması beklenecek durumdur. Bu arada, Kuran dışında bu ümmete gönderilmiş başka vahiy olmadığını tarihselcilerin çoğu da söylüyor. (Bunu söylemeleri güzel de, her konuda olduğu gibi bu konuda da söyledikleriyle uyumlu yaklaşımlar sergilemiyorlar.) Ayrıca Kuran’dan hüküm olarak uygulanacak bir şey söylemeden ders veren kıssalar vardır. Benzer şekilde, az kişinin hüküm olarak uyguladığı ayetlerden, bu ayetleri hüküm olarak uygulamayanların alacağı dersler vardır. Örneğin Peygamberimize mahsus fazladan gece ibadeti olduğunu belirten ayeti (İsra 79), Peygamberimizin vefatıyla hüküm olarak uygulayan hiç kimse kalmasa da; bu ayetten bu ümmet, Peygamberinin ümmetten daha fazla ibadetle sorumlu tutulduğunu anlar. Kuran’ın, bazılarının iddia ettiği gibi Peygamberi kayırmak bir yana, onu daha çok ibadetle

yükümlü tuttuğunu görür. Bu durumdan bir Peygamber algısı oluşur, bir ibret alınır.

Bu anlatılanları anlayan şuna benzer taleplerin saçmalığını anlar: “Hz. Peygamberin evlilik hukukunu, peygamberin kendisi uygular.” Peygamberin şahsına yönelik bir emrin nesini uygulayacaksın? Peygamberin evlilik hukukunu kendisi uygular. Biz bu ayetlerden siyer bilgisi alırız, Peygamberimizin insanların geneli gibi evlendiğini ve birçok insanın hayatında olduğu gibi evliliklerinde sorunlar yaşayabildiğini görürüz; bunlardan ayrıca alınacak ibretler vardır. Eğer tarihselcilik, bu tip ayetlerin de olduğunu tespit etmek olsaydı; hepimiz “tarihselciyiz” derdik. Fakat iş bu tip ayetleri tespitle kalmıyor; bu tip ayetler gündeme getirilip, sonra alakasız şekilde, bize yönelik yapabileceğimiz emirlerin tarihinin geçtiği söyleniyor ve bir de üstelik Kuran’ın yarıdan fazlası yine alakasız bir şekilde mitoloji olarak sunulmaya çalışılıyor.

12.

SİYASİ YAPILARIN UYGULAMASINA YÖNELİK HÜKÜMLER

Tarihselcilikle ilgili en temel sorunlardan bir tanesi, önceden dediğim gibi, kişinin kendisine yöneltilen “Yap” emrinin, bunu gerçekleştirmeye gücü yetmesine rağmen yapmayabileceğinin ifade edilmesidir. Fakat tarihselcilerin ön plana çıkardığı birçok örnek, kişinin kendisine yöneltilen “Yap” emriyle ilgili değil. Bunlar kişiye yönelik değil, bu yüzden kişinin bunları gerçekleştirmeye gücü yetmez. Bundan dolayı bunları uygulamayanlara “Haydi uygulasana, bak uygulamazsan ikiyüzlüsün” şeklinde yaklaşımlar gayri-ciddidir. Kişinin kendisine yönelmeyen bir emri yapmasının beklenemeyeceği bellidir, ayrıca Kuran’da da insanın gücünün yetmeyeceklerinden sorumlu olmadığı ifade edilmiştir (Bakara 286).

Kuran’da siyasi yapıların uygulamasıyla ilgili ayetler var. Bunlar kasıtlı öldürme gibi durumlarda cezaların uygulanmasıyla ilgili ayetlerdir. Bu hükümler Kuran’daki on küsur

ayette yer alır ki, bu aşağı yukarı Kuran'ın binde ikisine karşılık gelir. Birçok kişinin tarihselcilere en çok hak verdiği yerin bunlarla ilgili hususlar olduğu gözüküyor. Fakat bunları gündeme getirenler, Kuran'ın bu binde birlik kısmıyla sınırlı dar bir tarihselci anlayışı dile getirmiyorlar. Böyle olsaydı, daha önceki eleştirilerimin bir kısmını yine yapardım ama bu konu şu anda tartışılana nazaran Kuran'ın çok ufak bir bölümüyle sınırlı bir tartışma olurdu ve böylesine gündeme gelmezdi. Fakat sistemsizlik en önemli eksikliklerinden biri olan tarihselciler, bir tasnif yapıp siyasi yapıyla ilgili olan hususları bir ayrıma tabi bile tutmuyorlar. Siyasi yapıyla ilgili örnekleri hep ön plana çıkartarak; bunların yüz katından daha fazla ve bunlarla alakasız malzemeyi çuvala atıp, “Bunlar Kuran'ın tarihsel kısmı” diyorlar. Binlerle ifade edilen ayet, bir bakıyorsunuz birkaç örneğin arkasına saklanmış ve “Bunlar tarihseldir” diye işaret edilen çuvala sokulmuş.

Daha önce dikkat çekilen ceza hukukuyla ilgili ayetlerin dışında, savaş açıp açmama ve savaşı sürdürme veya sonlandırmayla ilgili durumlarda da uygulamayı kişiler değil, siyasi yönetimler yapar. Bu yüzden “Kuran'ın haram aylar ve savaş hukukunu, kısas cezasını vb. nasıl uyguluyorsunuz, ne zaman uygulayacaksınız?” şeklinde sormak sadece bir laf ebeliğidir. Bir bireyin bir ceza hukuku hükmünü uygulaması, ayrıca savaşı açması veya sonlandırması nasıl mümkün olabilir? Burada kişinin kendisine yönelen ve yapmaya gücünün yeteceği bir “Yap” emri mevcut değildir. Böylesi bir laf ebeliğinin arkasına, yüzlerce ayeti mitoloji

gösterme cinnetini saklama illüzyonistliği, ancak konuyu ciddi şekilde tahlil etmeyenlerin yiyeceği bir numaradır.

Siyasi yapılarla ilgili kısa bir hatırlatmada bulunmayı da faydalı buluyorum: Siyasi yapılar uygulamalarında, Kuran metninin sunduğu imkânlar çerçevesinde, değişen şartlara göre uygulamalar yapabilirler. Örneğin Kuran’da, Müslümanların sistemini yok etmek için teşebbüste bulunanlara farklı cezalardan seçilecek biri öngörölmüştür. Bunlara öldürme cezası verilebileceği gibi sürgün cezası da verilebilir. Sürgünün nereye ve ne kadar süre olacağı belirtilmediğine göre, sürgün cezası çok yumuşak bir uygulamadan çok daha ağır uygulamalara kadar farklı şekilde uygulanabilir. Sonuçta Kuran’da, siyasi yapıların farklı şartlara göre değişkenlik gösteren uygulamalarda bulunabilmelerine olanak veren esneklikler olduğu da unutulmamalıdır. “Kuran tarihseldir” deyip de hükümlerini bir kenara atmak yerine, Kuran’ın sunduğu esnekliklerden duruma göre faydalanmak gerekli olan yaklaşımdır.

Bu arada şahsımızın gerçekleştirmeye gücünün yetmeyeceği bir hüküm olması demek, “Bu hüküm tarihseldir, zamanı geçmiştir” demek değildir. Örneğin şu anda Müslüman topluluklar Türkiye’nin güneyinde aralarında savaşıyorlarken, haram aylarda savaşı durdurmamaları, aralarında barışı gerçekleştirmelerinde aracı olabilecek bu hükmü görmezden gelmeleri, kınanması gereken bir davranıştır (Bir toplum haram ay hukukuna hürmet gösteriyorken diğeri göstermezse, hürmet gösteren de haram aylarda savaşabilir: Bakara 194, Tevbe 36). Bu emrin uygulanmaması onu tarihsel yapmaz. Yapılması gereken; tarihteki uygulamaları

kriter olarak alıp Allah'ın dinini onlara uymaya davet etmek yerine, siyasi yapıları olması gerekli hükümlere davet etmektir.

Burada şu soru sorulabilir, “Madem bunları yerine getiremiyorsunuz, ideal gördüğünüz bir yapının oluşması için ne yapıyorsunuz?” İşin doğrusu; bu meşru bir sorudur. Madem isteniyor, kendi çapımda ne yaptığımı anlatmaya hazırım. Ben bir akademisyenim ve her insan gibi ancak kendi gücümce olması gerekenin gerçekleşmesi için duvara bir tuğla koyabilirim. Örneğin bahsedilen konuyla ilgili olan “İslam ve cihad” hakkındaki kitabım, kendi çapımda benim duvara koyduğum bir tuğladır. Yapabileceğim olarak tespit ettiklerim buna benzer şeylerdir ve onları yapmaya çalışıyorum... Fakat bireylerin ne yapıp yapmadığından hareketle bir metot temellendirmesi olabilir mi? İnsanların doğru veya yanlış uygulamaları metodunuzun temeli olmaz. İnsanlar ve siyasi sistemler Allah'ın istediklerine göre mi şekillenmelidir, yoksa Allah'ın dini bunlara göre mi şekillendirilmelidir? İnsanların ve siyasi sistemlerin eylemleri Allah'ın dinine uymayınca, Allah'ın dininin hükmünün “tarihsel” olduğunu ve uygulanmayacağını söylemek insanlara ve siyasi sistemlere Allah'ın üzerinde bir değer atfetmek olmaz mı?

13.

KURAN'DAN TEMEL BULMAK VE "ATLAR BESLEYİN" İFADESİ

Tarihselciliğin en temel eksikliklerinden biri, savundukları yöntemi Kuran'dan temellendirememeleridir. Yöntemi ne zaman temellendirmeye kalksalar Kuran'dan başka türlü anlaşılabilir bir-iki ifadeyi söylemenin ötesine geçemiyorlar. Aleyhlerinde ileri sürülenlere ciddi tek bir cevaplarını ise görmedim. En çok tekrarladıkları ayet ise Enfal Suresi 60. ayetteki "Onlar için gücünüzün yettiği kadar kuvvet ve besili atlar hazırlayın" ifadesi. "Ne yani günümüzde at beslememiz şart mı?" diye soruyorlar. Tarihselci fikirleri dile getirenlere, görüşünü "Kuran'dan temellendir" dediğimde birçok defa Kuran'dan bu ayeti söylediklerini, "Haydi birkaç örnek daha ver" dediğimde ise ikinciye bile söyleyemediklerine tanıklık ettim. Tarihselciliği bu ifadeye bina etmeye kalkmak, çok iddialı yüz katlı bir binayı kibrit çöpünden taşıyıcı sütunlara yaslamaya benziyor.

Üstelik bu ayeti biraz dikkatli okuyanlar, bu ayetin hiç de tarihselciliğe delil niteliği taşımadığını görecektir. Bu ayet üzerine tefsirci dostlarımla görüştüğümde, çok makul bulduğum şu açıklamayı yaptılar: “Arapçada ‘ve’ ifadesinin Türkçedeki ‘ve’ bağlacına nazaran çok daha çeşitli anlamlarda kullanıldığı herkesin malumudur; ‘ve’ Arapçada ‘mesela’ anlamında da kullanılır. Bu ayetteki ‘kuvvet’ kelimesi geniş anlamıyla zaten olabilecek her türlü güç hazırlığını yani atları da, deveyi de, tankı da, uçağı da kapsar; bu yüzden buradaki ‘ve’ ifadesini ‘mesela’ anlamında almak ve ayeti **‘Onlar için gücünüzün yettiği kadar kuvvet hazırlayın mesela besili atlar hazırlayın’** şeklinde anlamak en makulüdür.” Kısacası bu ayetteki “kuvvet” ifadesi, zaten her türlü güç hazırlığını kapsadığı için, bu ayet, hiçbir şekilde, Müslümanların tarihin herhangi bir anında eksik hazırlık yapmasına sebep olacak nitelikte değildir. Bu ayetin bütününe hayatına geçiren Müslümanlar, hiçbir eksiklikle hiçbir sorunla karşılaşmamaktadırlar ki bu ayetin “tarihsel” olduğu ve bugüne hitap etmediği düşünülün. Üstelik bu ayetten hiç kimse, Müslümanların her savaşa atla gitme mecburiyeti olduğunu, Kuran’ın vahyedildiği dönemde bile anlamamıştır. Bedir’de iki atla savaşıldığını siyer kaynakları aktarıyor, sonraki birçok savaşta da “Atla savaşa gitmek farzdır” diye düşünülmedi. Hele bir de buradan Kuran’ın bize yönelik “Yap” emirlerini yapmayabileceğimiz ve kısımlar ile ahiret anlatımlarının mitoloji olduğu gibi alakasız geçişler yapmanın bu ayetle ne ilgisi var? Kuran, tarihselcilerin zannı gibi 7. asrın bir dönemiyle sınırlı bir metin olsaydı, onların zannına uyan birçok ifade yakalayabilirlerdi.

Tahminim bu kişilerin bir kısmı ayette “kuvvet” kelimesi geçmesine içten içe üzölmüştür!

Bazen Kuran ayetleri seçenekler sunar, örneğın sadaka verilecekler listesinde bunu görürüz; müellefe-i kulub (kalpleri İslam’a ısındırılacaklar) da, borçlular da, fakirler de bu listede vardır (Tevbe 60). Tarihin bir döneminde, insanların kalplerini İslam’a ısındırmak için maddi destekte bulunmanın yararlı olmayacağına karar verebilirsiniz veya etrafınızda hiç borçlu bulamayabilirsiniz, fakat böylesi bir durumda bile etrafınızdaki fakirlere maddi destekte bulunup ayetin hükmünü yerine getirebilirsiniz. Sonuçta bakılması gereken yer ayetin bütünüdür; ayetin kendisinin uygulanmasının mümkün olmadığı bir durum yoktur ki ayetin hükmünün uygulanmasının tarihinin geçtiğini düşünelim. Bir gün kalpleri İslam’a ısındırılacaklara yönelik maddi harcama yapılmasının veya borçlulara vermenin isabetli olacağı düşünölünce, fakirlerle beraber onlara da Allah rızası için verilerek maddi imkânlar bölüştürölür. Yani ayetlerin sunduğu alternatiflerden biri tarihin bir döneminde, diğeri tarihin başka bir döneminde ön plana çıkabilir, fakat ayetin sunduğu şıklardan en az biri bile tarihin bir evresinde ayetin uygulanmasını mümkün kılıyorsa o ayetin hükmünün tarihselliğinden bahsedilemez. Savaşta kuvvet hazırlama meselesinde de bu böyledir, Allah rızası için maddi imkânların nereye verileceğini açıklayan ayetlerde de bu durum böyledir. Geniş bir zaman diliminde ve farklı coğrafyalarda hükümleri geçerli olan Kuran’ın, bir şartta biri diğeri şartta öbürü ön plana çıkabilecek alternatifler sunması ve örnek verirken de tarihin belli döneminde daha

çok ön plana çıkabilecek örnekler vermesi çok doğaldır. Fakat ayetlerin uygulanmasını mümkün kılan genel ifadeler (“kuvvet” kelimesiyle olduğu gibi) ve sunulan alternatiflerden en az birinin uygulanabileceği bir durum (sadakaların verileceği yer mesesinde olduğu gibi) varsa, ayetin hükmünün tarihselliğinden bahsetmek anlamsızdır.

14.

TARİHSELÇİLERİN GÜNDEME GETİRDİĞİ KONULARDA NE YAPILACAK?

Bazı tarihselciler, tarihselcilere karşı çıkanların tarihselcilerden farklı olarak ne yaptığını sorgulamış. Ayrıca bazı hususları gündeme getiriyorlar ve neyi farklı uyguladığımızı sorguluyorlar. Yani “Tarihselcilerden fazla dini bir şey yapmıyorsunuz, bir de bir sürü hükme tarihsel demeden uygulamıyorsunuz, sonuçta ikiyüzlüsünüz” demeye getiriyorlar. Öncelikle şunu anlamaları lazım: Hiçbir zaman falanca tarihselci ne uyguluyor veya ne uygulamıyor diye dedektiflik yapmadım. Fikirleri tartışıyorum ve sunulan şekliyle tarihselciliğin “Ben Müslüman’ım” demenin mantıksal zeminini yok ettiğini, Kuran’ın içini boşalttığını ve kendi içinde birçok çelişki barındırdığını ifade ediyorum. Bunun ne kadar önemli bir konu olduğunu herkesin rahatlıkla anlayacağına eminim. Ama madem neyin farklı olduğu sorgulanıyor; buyurun cevap vereyim. Uygulamalarla beraber inanç açısından da aradaki dev farkı göstermeye çalışacağım; burada birçok konuyu kısaca geçeceğim,

bunların uzun bir şekilde ele alınmasını ilerleyen zamana bırakıyorum.

Kıssalar: Öncelikle Kuran'daki kıssaların tarihte yaşanmış gerçek olaylar olduğunu düşünüyoruz. Tarihselcilik adına Kuran'ın çok büyük bir bölümü mitoloji olarak sunuluyor. Sırf bu bile tarihselciliğe mevcut karşı çıkış için yeter de artar bile.

Ahret Anlatımları: Kuran'daki ahiret anlatımları önemli ölçüde teşbih içerse de her bir anlatımın karşılık geldiği bir gerçek olduğuna inanıyoruz. İslam'ın Allah'ın varlığına ve birliğine inançtan sonra bu en önemli iman konusuyla ilgili Kuran ayetlerini tarihselciler, o dönemin Araplarını uyutmak için ifadeler olarak sunuyorlar. Kıssalarla beraber ahiret anlatımları Kuran'ın yarısından fazlasını oluşturuyor. Bu iki konudaki bu kadar büyük bir bakış açısı farkından sonra tarihselcilerden ne konuda ne kadar farklı olduğunu anlayan anlayacaktır.

Peygamberimiz ve Yakınındakilerle İlgili Olanlar: Bunlara yukarıda cevap verdim. Peygamberimiz, yakınları ve onla muhatap olanlarla ilgili ifadeler bu maddeyle ilgili.

Siyasi Yapıların Uygulamasına Yönelik Hükümler: Bunlara da yukarıda cevap verdim. Savaş hukuku, haram aylar uygulaması, ceza uygulamaları hep bu maddeyle ilgili.

Müellefe-i Kulub'a Sadaka: En ufaklık bir sorun olmasına rağmen sanki bir sorunmuş gibi gösterilen bu konu önceki başlıkta (13. maddede) ele alındı.

İbadetler: Abdest, vakitli namaz, zekat, oruç, hac, cihad, Allah'ı çok anmak ve diğer Kuran'da emredilen ibadetler. Bir tarihselci de bunları yapıyor olabilir ama bir tarihselci bunların tarihsel olmadığını neye dayanarak söylüyor, tarihsel olanla olmayanın sınırının nasıl konulması gerektiğini gösteremediğiniz için, kendi yaklaşımınızda bu ibadetleri uygulasanız da mantıki temelden ediyorsunuz. “O dönemdeki Araplar susuz ortamda pis olduğu için abdest emredilmiş, biz bugün duş alıyoruz, temiziz, abdest o dönemin Araplarındaydı” diye uyduruk bir söyleme bile bu yaklaşımınızla tutarlı bir cevap veremezsiniz.

Haramlar: Şirk, katillik, çalmak, zina, faiz, içki, kumar, fal okları, leş, kan, domuz eti, Allah'tan başkası adına kesilen, anne babanın hakkının çiğnenmesi, rüşvet, ticarette hile, kısacası Kuran'da yasaklanan her şey haramdır ve bunları yapmamak gerekir. Bir tarihselci de bu haramlardan kaçınabilir ama “O dönemde domuz pis olduğu için yenmiyordu, günümüzde temiz olduğu için yenebilir” diyecek birisine, tarihselcinin verebileceği tutarlı bir cevabı yoktur. Bu yüzden “Bir tarihselciden fazla olarak uygulanan nedir” sorusu boş ve anlamsızdır. Ayrıca tarihselci söylemlere inanıp da bu haramların bir kısmını işlemeye başladığına tanıklıklarımızın veballeri de tarihselcilerin boyunlarındadır.

İddet-Mehir: Soru olarak yöneltilen hususlardan anlaşıldığına göre, tarihsel olduğu için uygulanamayacağı ifade edilen bir husus da evlilikte iddet beklenmesi ve evlenirken hanımlara verilen mehir. Kuran'ın hükmüne göre boşanmada üç dönemlik (aybaşı) bir bekleme yapılmadan evlenilemez.

Bugün bunun uygulanması mümkünken, Kuran'ın bu hükmünün bugün için olmadığı nasıl söylenir? Bu hususta delil nedir? İddet beklenmesi; hem çocuğun babasının kim olduğuyla ilgili muhtemel dedikoduları önleyen, hem de boşanmadan sonra yeni bir evlilik yapmadan düşünmeyi mümkün kılan kısa bir süredir. (Modern Türk hukukunda 300 gün iddet öngörülerek, Kuran'ın öngördüğü süre üç katından fazla uzatılmıştır.) Mehir ise evlenirken erkeğin eşine (eşinin ailesine değil) verdiği maddi bir bedeldir. Birçok zaman evini bırakıp erkeğin evine geçen, boşanma ihtimalinde genelde para kazanan erkeğin elinde maddi güç olduğu için maddi açıdan mağdur olması mümkün olan kadınlar; mehirin nikâh sırasında görüşülmesiyle maddi olarak mağdur olma ihtimaline karşı kendilerini güvenceye alabilirler. Mehir, para döngüsünde kadının gücünü arttıran ve onu koruyan bir uygulamadır. Fakat kadının çalıştığı ve maddi bir ihtiyacı olmadığı bir durumu ve ortamı düşünelim. Kuran'da mehirin miktarının belirlenmemiş olması, yani bunun kişiler arasındaki anlaşmaya bırakılmış olması, mehir uygulamasıyla ilgili esnekliğe olanak verir. Örneğin maddi açıdan ihtiyacı olmayan bir kadın, ufak bir hediyeye mehir olarak razı olursa; mehir o da olur. Bu hükmün artık uygulamadan kalktığını düşündürecek hiçbir unsur yok.

Borç Hukuku: Eğer birisine vadesi belirlenmiş olarak borç verilirse, borcu şahitler huzurunda yazmak gerekir (Bakara 282). Bir kişiye “Falanca vadede borcumu geri istiyorum...” diye borç veren birisi için borcunu vaktinde geri almasının önemi ortadadır. (Belirlenmiş vadeyle verilmediğinde borç yazılmayabilir.) O zaman şahitler huzurunda

bunu yazmanın oluşacak sorunların önlenmesindeki katkısı bellidir, bu tip durumlardaki sorunlar yalan beyan gibi hususlardan çıkmaktadır, bu da insanın karakteriyle ilgilidir, insanın özünün ise 1400 yılda değiştiğini gösterecek en ufak bir verimiz yok. Sonuçta Kuran'ın bu hükmünün de 1400 yıl öncesiyle ilgili olup bizle alakasız olduğunu söylemek mümkün değildir.

Çok-eşlilik: Tarihselcilerin yaptığı en büyük yanıltmacalardan biri, günümüzde birçok kimsenin uygulamadığı çok-eşlilik gibi İslam'ın haram kılmadığı ama İslam'ın emir ve tavsiyesi de olmayan meseleleri, sanki bunları uygulamak İslam'ın emir veya tavsiyesiymiş gibi “Tarihselci olmayanlar haydi çok-eşlilik yapsanıza” gibi bir mugalatayla sunmaktır. İslam'ın tarihin farklı dönemlerine ve farklı coğrafyalarına uygun bir din olmasını mümkün kılan en önemli unsurlardan biri helal dairesinin genişliğidir. İslam'da kertenkele yemek de yememek de, çok-eşlilik yapmak da yapmamak da, yer sofrasında oturmak da oturmamak da helaldir. Fakat “Tarihselci olmayanlar haydi kertenkele yesenize” veya “Haydi yer sofrasında yemek yesenize” diyerek, helal olanla emir ve tavsiye olan arasındaki farkı karıştırmak (daha doğrusu aradaki farkı bile bile tahrif etmek) ne kadar bariz bir hataysa, tezleriniz destek kazansın diye çok-eşlilik konusundaki mugalatalarınız da böylesi bir tavidir.

Miras: Kadınların çalışmasıyla ve evlilikte birçok kişinin düşük mehir vermesiyle farklı bir ortam oluştuğu ve mirasta dağıtılan payların farklı ele alınıp alınamayacağı sorulabilir. Değişen şartlara göre farklı oranlarda miras bırakma imkanı Kuran'ın içinde mevcuttur, bu hususta

Kuran'ın tarihselliğini, yani hükümlerinin geçersizliğini ileri sürmek için hiçbir sebep yoktur. Kuran'a göre asıl olan vasiyettir; öncelikle vasiyet yerine getirilir. Kişi, vasiyetiyle, istediği çocuğu veya istediği yakınına istediği oranda miras bırakabilir.

Zihar ve Evlatlık: Kuran, genel olarak, insanların oluşturduğu gerçek bir durumla ilgili olmayan hayali akrabalık bağlarının, gerçek akrabalık bağları gibi olmadığını esas alır. Bunlar antropolojide “fictive kinship” (kurgusal akrabalık) başlığıyla ele alınmıştır. Bunun bir örneği, günümüzde de bazılarının sevdiği dostlarını “kan kardeş” ilan etmesinde gözüktür, fakat siz birisini “kan kardeş” ilan ederek bu “kurgusal akrabalık” bağı söyleminizle İslami açıdan yeni bir helal veya haram oluşturamazsınız, örneğin “kan kardeş” ilan ettiğiniz kişinin kız kardeşi varsa onla evlenmeniz size haram olmaz. Aynısı zihar meselesinde ve evlatlık meselesinde geçerlidir. Birisini “evladınız” ilan ederek ona istediğiniz kadar sevgi gösterebilir ve yardımda bulunabilirsiniz ama o kişiyi “evlatlık” ilan ederek, onunla veya yakınlarıyla ilgili evlat hükmüne giren haramlar oluşturamazsınız. Zihar ise cahiliyenin kötü bir adetidir, Kuran bunu kötü görmüş ve geçersiz kabul etmiştir; bir kişinin evlendiği eşini annesi ilan etmesiyle o kişi gerçekte de annesi gibi olmaz (Ahzab 4, Mücadile 2). Kuran, bu kötü adeti uygulayanlara, eşleriyle beraber olmadan önce ceza öngörmüştür, bu cezayı yerine getiren eşyle temas edebilir (Mücadile 3, 4). “Tarihselci olmayanlar haydi zihar ayetlerini uygulasanıza” diye yaklaşım da ayrı bir komikliktir. Kuran zihar ifadelerini “munkeren min elkavli ve zuren” (çirkin ve boş söz)

olarak nitelemiştir, böylesi çirkin bir âdetin yapılmaması uygulamadır. Ayrıca bu çirkin âdeti bugün de devam ettiren biri olursa elbette Mücadile Suresi 3 ve 4. ayetlerdeki kefaretlere birini yerine getirmesi gerekir.

Sütannelik: Kuran, fiili bir durumdan oluşan, süt emziren kadınla çocuk arasındaki ilişkinin sonucu olan sütannelik üzerinden hükümler oluşturmuştur. Örneğin sütanne ile evlenmek haramdır. 1400 yıl önce de bugün de haramdır. Eğer sütanneniz yoksa, boşanmamış bir kimseye boşanma ayetlerinin bir emir içermemesi gibi sütanneyle ilgili ayet de size yönelik bir emir içermemektedir. Ayrıca Kuran’da, bir erkeğin boşanma durumunda, çocuğunun sütanneyle emzirilmesiyle ilgili ve bu süreçte annenin ihtiyaçlarıyla ilgili masrafları karşılaması gerektiği ifade edilmiştir. Elbette bu da 1400 yıl önce de bugün de aynı şekilde geçerlidir. Kuran bu konuda açıklamalar yapmışken, bir Müslüman’ın “tarihsel” diyerek bu hükümleri bir kenara bırakması düşünülemez.

Kölelik: Tarihselci saptırmalara en çok konu olan başlıklardan diğeri kölelik. Bazıları “Madem Kuran tarihsel değil, haydi köleliği uygulasanıza” gibi anlamsız sözler bile sarf etmektedirler. Kuran’ın herhangi bir yerinde “Köle edinmeniz farzdır” veya “Köle edinmeniz tavsiye olunur” gibi bir ayet mi var? Tersine Kuran, köleliği ve açlığı, insanların aşması gerekli sarp yokuşlar olarak sunmuştur (Beled 12-16). Kuran, var olan köleler ve fakirlerle ilgili düzenlemeler yapmış ama köleciliğin ve fakirleştirmenin yanında yer almamıştır, aksine köle azadını ve fakirliğin ortadan kaldırılmasını hedef olarak koymuştur,

ayrıca suçların kefaretinin ve zekat verilme yerlerinden birinin bunlar olması da bunu göstermektedir. Eğer insanlık bugün köleliği kaldırdıysa, Kuran'ın ortaya koyduğu bir hedef gerçekleşmiş demektir, ne güzel. (Adı “kölelik” olmayan ama aslında köleliğin değişik isimlerle tezahürleri olan uygulamalar hala var ama bu kitabın konusu değil.) Günümüzde, Kuran'ın, kölelikle ilgili herhangi bir ifadesinden kaynaklanan ve bize yönelmiş ama bizim yerine getiremeyeceğimiz bir emir yok ki, kölelikle ilgili Kuran'daki ifadelerin tarihsel olduğu ve bu hususta bir sorun olduğu düşünülün. Daha önce dikkat çekildiği gibi bu konuyla ilgili az sayıdaki ayetin ibret ve/veya siyer bilgisi olması açısından fonksiyonu devam etmektedir. Ayrıca Kuran'da zıhar, yemin bozma gibi birkaç suçun cezasına kefaret olarak köle azat edilmesi öngörülmüştür. Fakat tüm bu cezalarda alternatif başka cezalar da sunulmuştur, yani bugün birisinin “Ben falanca suçun kefaretinin yerine getiremiyorum, çünkü ayetler bugüne göre bir ceza öngörmemiş” demesi de mümkün değildir. Örneğin yeminlerini bozanlar için ayrıca fakir doyurma veya giydirme veya oruç alternatifleri mevcuttur (Maide 89). Kuran'da tarihin her dönemine adaptasyonu mümkün kılan böylesi esnekliklerin olması çok güzel ama birçok tarihselci, Kuran'ın çözüm için yeterli olmasına sevineceğine üzülüyor.

Bu maddede tarihselcilerin, Kuran'ın hükümlerinin tarihsel olduğunu, Kuran'ın ayetlerinin bize yönelik olmadığını söylerken gündeme getirdikleri konular ele alındı. Görüldüğü gibi bunlardan hareketle bir tarihselcilik temellendirmesi mümkün değildir. Bu konuların içinde önemli

bir bölüm mugalatayla sunumlardan kaynaklanıyor, örneğin dinin yasaklamadıklarının dinin bir emri veya tavsiyesi gibi sunulmasında ve bugün bunların yapılıp yapılmamasının sorgulanmasında buna tanıklık ettik. Bu konuların bir kısmıysa bize yönelik emirlerle ilgili, boşananların iddet beklemesi bunlara örnek. Bir kulun, Allah'tan kendisine yönelik bir emir olması ve bunu gerçekleştirmeye gücü yetmesine rağmen “Bu emrin devri geçti” diyerek kendisini bu emrin muhatabı kabul etmemesi düşünülemez. Hele hele “Ben Müslüman’ım” diyen biri için asla düşünülemez. Dini uygulamadaki gevşeklikle böylesi bir durum oluşabilir, o zaman “Bunun hesabı kul ile Allah arasındadır” deriz. Fakat ilahiyat alanında bunu birisi ciddi bir görüş gibi savunmaya kalkarsa, bunun ciddiyetsizliğini göstermek de gücü yeten herkesin vazifesidir. Bir de böylesi laf cambazlıklarının arkasına bunlarla alakasız bir şekilde Kuran’ın yarıdan fazlasının mitoloji ve Arapları uyutmak için masallar olduğu anlamına gelecek iddiaların tıktıştırılmasına “Dur” demek Kuran’ı ciddiye alan herkesin üzerine bir borçtur. Bu maddeyi de şu ayetle noktalayalım: **Allah ve elçisi bir işe hüküm verdiği zaman, inanmış bir erkek ve kadına o işi kendi isteklerine göre seçme hakkı yoktur. Her kim Allah ve elçisine karşı gelirse, apaçık bir sapıklığa düşmüş olur** (Ahzab 33).

15. KURAN VE BİLİM

Tarihselci görüşte olanlar, Kuran'ın hitabını o dönemdeki dar bir Arap coğrafyasına hapsetmeye çalışırken karşılarına önemli sorunlar çıkıyor. Bunlardan biri, Kuran'ın, Peygamberimizin döneminde içeriğinin doğruluğu tam olarak takdir edilemeyecek fakat günümüzde içeriğinin doğruluğu bilimsel verilerle anlaşılmış ayetler içermesi. Kuran'da böyle ifadelerin var olduğu gösterilirse, Kuran'ın sırf o dönemin Araplarına inmiş bir metin olmadığı anlaşılabilir (paradigmaları çöker) endişesiyle, (bunlar Kuran'ın İlahiliği için delil olabilir endişesi taşıyan) İslam-karşıtlarından önce büyük bir hışımla, bu ayetlerin bu anlama gelmeyeceğini nasıl gösterebiliriz diye çırpınıyorlar. (Yanlış anlaşılmasın, Kuran'ın sırf o dönemin Araplarına inmediğini göstermek için böylesi ifadelerin var olduğunu göstermek şarttır demiyorum. Ama böylesi ifadelerin varlığı bu konuda ilave bir delildir.) Bu şekilde yaklaşımları karalamak için “bilimselci tefsir” gibi etiketleri kullanıyorlar, müstakil bir zihniyet yapısıyla içerik değerlendirme becerileri

olmadığından etiketlerle düşünenler ve etiketlenmekten korkanlar üzerinde etkileri de oldu. Elbette Kuran'ın bilimsel verilerle tasdik edilmiş iddialara/içeriğe sahip olduğuyula ilgili şu veya bu tez eleştirilebilir de reddedilebilir de; hatta böylesi bir eleme süreci son derece faydalıdır, her konuda olduğu gibi bu konuda da yanlış görüşler ve abartılı yaklaşımlar ileri sürülmüştür. Fakat apriori (önceden kabul olarak) “Kuran’da bilimin ilgi alanındaki konularla ilgili bir şey olamaz” diye bir görüşe sahip olmak, Kuran’ın içeriğinin ne olduğu ile ilgili bir anlayış kıtlığına delalettir. Evrendeki olgulara birçok konuda atıf yapan Kuran’ın ifadelerini, evrendeki olgular ile ilgili ciddi, sistematik bilgi edinme yöntemi olan bilimin verileriyle beraber okumak, bir eksiklik değil bir zenginliktir.

Bu hususta “Kuran o dönemin Araplarına indi, onların anlamayacağı ifade niye Kuran’da olsun?” diye soruyorlar. Bu iddia ileri sürülürken düzeltilmesi gerekli birkaç yanlış görüş var. Kuran, elbette belli bir dönemdeki ve vahyedildiği ortamdaki Arapların kullandığı kelimelerle inmiştir; bugün Kuran’ın kelimelerine o dönemde olmayan bir anlam elbette yüklenemez. Bunun aksini söyleyen varmış havasında bir şeyler iddia edilmesi yanlış. Elbette Kuran’da, gizemli kelimelerle ve kelimelerin alakasız batını anlamlarıyla bir hitap olmadı. Örneğin Kuran’da “yedi gök” ifadesi geçince o dönemin Arapları “yedi” kelimesinin ne anlama geldiğini biliyorlardı (bu kelimeyi ister rakam olarak “yedi” isterse bazılarının anladığı anlamda “çeşitlilik” olarak ele alalım), “gök” (sema) denildiğinde ise üstlerindeki tüm alanı anlıyorlardı. Yani onlar için “yedi gök” tabiri

anlamsız değildi, bir anlam ifade ediyordu. Ama bütün bunlar “yedi gök” tabirinin içeriğinin ne olduğunu anladıkları, göklerin nasıl yedili bir yapısı olduğunu kavradıkları anlamına gelmez. Kuran’ın Arapça ve anlaşılır olmasının birincisini sağladığı ama ikincisini sağlamadığı açıktır. Eğer birisi göklerde yedi katlı (veya çeşitlilik anlamında kelime alınırsa “çeşitli katmanlı”) bir oluşum gösterebilirse bu elbette değerli olacaktır. Veya Kuran’ın birçok yerindeki, evrenin son saatinde evrenin son bulmasıyla ilgili ayetleri ele alalım. Bu ayetlerden yıldızların söndürülüp sonunun geleceği de, bu dünyanın sonunun geleceği de anlaşılmakta; nitekim ahirette göklerin ve yerin yenileriyle değiştirileceği geçiyor (İbrahim 48). O dönemde “yıldızlar” (nucum) ve “söndürülme” (tumiset) gibi kelimeleri bilen Araplar **“Yıldızlar söndürüldüğünde”** diyen Murselat Suresi 8. ayetinin kelimelerini anlıyorlardı. Ama dedelerinin dedelerinin dedelerinin ve daha ötesinin hep aynı şekilde gözlediği yıldızların sonunun geleceği ve dünyayla evrenin son bulacağı iddiası onlar için müthiş bir iddiydı. Müslümanlar buna iman ettilerse de, yani ayetlerin kelime anlamlarını anladılarsa da bunun nasıl olacağıyla ilgili en ufak bir fikirleri yoktu. Bugün, Kuran’ın kozmolojiyle ilgili bu dev iddiasının doğru olduğunu bilim bize büyük bir kesinlikle söylüyor. Tefsiri sadece tarihte söylenenleri tekrar etmekten ibaret sananlar ve Kuran’ın mesajını dar bir zaman dilimi ve coğrafyaya hapsedmek isteyenler bu tip ayetlerin değerini anlayamazlar. Evrenin, yıldızları ve dünyasıyla sonunun gelecek olmasının ne kadar önemli bir iddia olduğunu kavrayamadıkları gibi Kuran’da kozmolojiyle ilgili böylesi ifadelerin olmasının muhteşemliğine tanıklık edemezler.

Tarihsel süreç içerisinde tektanrılı dinler dışındaki hemen herkes; Hinduizm, Budizm gibi dinler ve materyalist filozoflar bu evreni sonu olmayan bir kozmolojik sistem olarak tarif ettiler. Böylesi örnekler düşünüldüğünde Kuran'ın ayetlerini 7. yüzyıl Arap yarımadasının ufak bir bölümüne hapsedmemenin neden gerekli olduğunu anlayabilirsiniz.

16.

TARİHSELÇİLERİN HİÇ BİTMEYEN ÇELİŞKİLERİ İÇİN SON BİRKAÇ SÖZ

Tarihselcilerin içinde bulunduğu çelişkilere son birkaç örnek verip, bu konuyu bu kitabın gelecek baskılarında daha detaylı ele alacağım İnşallah. Kuran'ı bir kere alıp okuyan birisi bile Kuran'ın defalarca bütün insanlara yöneldiğini, "Ey İnsanlar!" diye seslenişleri içerdiğini anlar. Örneğin Kuran'ın tüm insanlara gönderildiğini anlatan şu ayete bakın: **"Ey İnsanlar! Size Rabbinizden bir öğüt, gönüllerdekine bir şifa, inananlara doğruyu gösteren bir rehber ve rahmet gelmiştir."**(Yunus 57) Ayrıca **"Sizi ve kime ulaşırsa, kendisiyle uyardı için bu Kuran bana yahyedildi"** (Enam 19) gibi, bu Kuran'ın mesajının tarihin bir dönemine ve dar bir coğrafyasına inmediğini gösteren birçok ayet var. Kuran'ın defalarca bu şekildeki hitaplarını ve ifadelerini görmezden gelmenin en önemli sebeplerinden biri, bu yaklaşımı benimseyenlerin Kuran'dan metodlarını çıkarma dertleri olmaması; aksine çıkardıkları metoda Kuran'ı uydurmak için akla hayale gelmeyen çekiştirmeler

yapmaları. Kuran’la ilgili bilgilerini, Kuran’ı anlamaya çalışmak yerine nasıl Kuran’dan saklanabiliriz ve Kuran’ın anlaşılması gerektiğini gösteriyoruz diye sarf edince ortaya böylesi manzaralar çıkarıyorlar.

Ayrıca Kuran’dan tarihselci metot için bir destek çıkacaksa “Siz şimdilik haram aylarda savaşmayın, iki yüzyıl sonra bu uygulamadan vazgeçebilirsiniz” veya “Siz boşandığınızda iddet bekleyin ama günü gelince bu hükmün uygulanmaması gerektiğini alimler (elbette tarihselciler!) söyleyince bu uygulamadan vazgeçebilirsiniz” gibi ayetler olmasını beklememiz gerekmez miydi? Tarihselciliği savunanların bazıları olayı karikatürize ettiğimi düşüneceklerdir. İşin doğrusu olayı karikatürize ettiğim yok; fakat tarihselciliğin tutarlı olarak doğru olması için, size bile işi karikatürize etmek olarak gözükün böylesi ifadelerle ihtiyaç varsa ben ne yapabilirim?

Daha önce dikkat çektiğimiz gibi önce Peygamberimizin ve vefatından sonra yakınlarının da Arap olmayan kavimleri İslam’a davet ettiklerini; onları İslam’a davet ederken takip etmeleri gereken ayrı bir yol sunmadıklarını, “Kuran’ın şu ayetleri sizi bağlamaz” veya “Kuran’ın bu ahiret anlatımları bizim için, siz bunlarla ilgili içeriğe takılmayın” demediklerini, tarihselcilerin önemsediklerini ifade ettikleri ilk döneme en yakın kaynaklardan öğreniyoruz. Bu da tarihselciler tarafından cevaplanamayan sayısız çelişkilerinden biri olarak duruyor.

Tarihselcilerin çelişkilerini ortaya çıkarmak için bir de şu soruları yöneltin: Allah, bize (2000'lere) hitap etmek istemediği için mi etmedi? Bize hitap etmeyi Allah

istemeydiyse (tarihselcilerin çoğu cümlelerinin mantıki sonucu üzerine pek düşünmemişe benziyorlar ama söyledikleri bu anlama geliyor) o zaman bu dine inanmanın bir anlamı var mı? Eğer böyleyse, Allah bizi muhatap almamışken bu dine inanmak, başkasına “Nasılsın” diye soran birine “İyiyim, sağol” demek kadar anlamsız değil midir? Haydi biraz kopya vereyim; aslında tarihselciler için bir alternatif daha var: Allah’ın, bugüne (2000’lere) hitap muhal (imkansız) olduğu için hitap etmediğini söylemek. Eğer bir şey muhalse onu Allah’tan beklemenin bir manası yoktur. Fakat böyle bir iddiada bulunmak bu sefer başka birçok sıkıntıyı doğurur. Öncelikle bugüne hitap, her şeyi bilen ve kudreti çok yüksek olan Allah için hiç de muhal değildir. Üçgen dikdörtgenin yaratılması, on sayısının beşten küçük olması gibi beklentiler muhaldir; mümkün olan hiçbir evrende bunların gerçekleşebileceğini düşünemeyiz. Fakat boşanmada iddet beklemenin bu evrenin sonuna kadar ne şekilde olması gerektiği gibi konular hakkında açıklama yapmak hiç de muhal değildir. Kısacası tarihselcilerin örnek olarak ele aldıkları hiçbir konuda, bu ümmete açıklamalar yapılabilmesinde muhal bir yön olmadığı açıktır. Ayrıca eğer muhallikten (imkansızlıktan) dolayı da olsa bize hitap yoksa, bizim bu dinin bir mensubu olmamızın mantıki bir gerekçesi kalır mı?

Şu önemli soru da tarihselcilerin cevaplayamadıkları arasında yer almakta: Hükümleri tarihsel olmuş, kıssa ve ahiret anlatımlarının içeriği bir gerçeğe karşılık gelmeyen bir Kitap ile neden ilgilenelim? Hatta neden “Müslüman’ım” diyelim? Sadece Kuran’dan çıkartılacak birkaç prensip için

bunun yapılacağını söylemenin içi boş bir iddia olduğu açıktır. Pekala birileri “O prensiplerin de tarihsel olmadığı ne malum; onların tarihsel olmadığını hangi kriterle belirledin?” diye soracaktır. Kuran’ı mihenk taşı olmaktan çıkarınca elinizde din adına bir mihenk taşı kalmıyor ki! Tarihselciliğin burada eleştirdiğim yaygın versiyonunun sahipleri Müslüman olduklarını söylüyorlar, bu beyanlarını elbette esas alırız ama “Sen niye Müslüman’sın?” sorusuna verebildikleri ciddi bir cevap olduğunu duymadım. Merak ediyorsanız, bir de siz tarihselci tanıdıklarınıza sorun: “Sana hitap etmeyen, hükümleri tarihsel olmuş, kıssaları ve ahiretle ilgili anlatımları salt o dönemin Araplarına yönelik olan ve mitler içeren bir dini niye kendi dinin olarak kabul ediyorsun?” Bir cevap alamayacağınıza eminim; bir şeyler demekle sorunun cevabını vermek arasındaki farka dikkat edin. Bu görüşleri ileri sürenlerin, bu soruya tutarlı bir cevap vermesi mümkün değil. Ama bir de siz deneyin ve sonucu görün...

Kuran’ın anlayışına zıt iki tane anlayış olduğu gözüküyor. Bunların bir tanesi tarihin geçmiş dönemlerinde uzun süre paylaşıldığı için bir şeyi “gerçek” olarak gören ve bunu Kuran’ın üzerine çıkaran gelenekçilerdir. İkincisi tarihin son dönemlerinde ulaşıldığı için bir şeyi “gerçek” olarak gören ve bunu Kuran’ın üzerine çıkaran tarihselcilerdir. Birincilerin kutsal atalardır; ikincilerin kutsal Batı medeniyetidir. Bizim için kutsal Kuran’dır; ne gelenek ne de Batı medeniyeti Kuran üzeri Kuran’ı değerlendirebilecek bir kaynaktır. Eğer “Kuran Allah’tandır” diyorsanız, bu inancın mantıksal gereği budur. Kuran’ın İlahiliğini reddedenler ile ise uygun

bir platformda, Kuran'ın İlahi olduğuna neden inandığım konusunda tartışmaya hazırım ve birçok defa tartıştım. Fakat bu kitabın amacı bu değil, burada sadece Kuran'ın İlahi olduğunu ifade ederken onu tarihsel olarak göstermeye çalışanların çelişkileri gösterilmeye çalışıldı.

17.

BU KONULAR BENİM KONUM MU?

“Tarihselci” olarak bilinen kişilerden, bu konuların benim alanım olmadığını söyleyen olmuş. Bir konuda delili güçlü olanlar, tezleriyle karşılarındakini boğarlar ve herkes kimin ne olduğunu böylece anlar. İşin özünü tartışmak yerine tartışmayı böylesi alanlara taşıyanların, konunun temellerini tartışmadaki yetersizliklerini kapatmak peşinde oldukları kanaatindeyim. Ayrıca iki tane doktorası da “din” ile ilgili olan birine bunu söylemekle komik duruma düşmüşler. Bu tartışmayı takip edenler, neyin ne olduğunu anlasınlar diye, hiç hoşuma gitmese de ne okuyup ne yaptığımı kısaca özetlemek zorundayım:

Boğaziçi Üniversitesi’nde lisans eğitimimi sosyoloji bölümünde tamamladıktan sonra Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü’nde yüksek lisans çalışmamı big bang-felsefe-din ilişkisi; doktora çalışmamı evrim teorisi-felsefe-din ilişkisi; diğer doktoramı küreselleşme ve İslam; doçentliğimi kuantum

teorisi-felsefe-din ilişkisi; profesörlüğümü psikolojideki teoriler-felsefe ve din ilişkisi üzerine tamamladım. Bu çalışmalarım sırasında saydıklarım dışında da birçok makale ve üretimim oldu... Ayrıca Tokyo Üniversitesi'nde İslam'daki cihad ve özgürlükler; Harvard Üniversitesi'nde evrim teorisi ve Türk düşüncesinde kabulü; Oxford Üniversitesi'nde İslam-demokrasi-özgürlükler-küreselleşme, Cambridge Üniversitesi'nde çok-evrenler, bilim-din ilişkisi çalıştım... Bu çalışmalarım, multidisipliner çalışmanın gereği olarak başka alanların akademisyenleriyle etkileşim gerekince fizikçilerle olduğu gibi tefsirciler ve fıkıhçılarla da etkileşim içinde oldum. Bir din felsefecisinin alanı elbette dinsel metinlerin içeriğiyle ilgilenmesini gerektirir. Dinsel metinlerin içeriği üzerine tefekkürü ve araştırmayı kendi alanının dışında görececek bir din felsefecisi olabilir mi? Bu içerik fizikçiyle etkileşimi gerektiriyorsa fizikçiyle, tefsirciyle gerektirirse tefsirciyle etkileşimde olurum. Birçok değerli çalışmanın ancak alanlar arası geçiş yapılarak gerçekleştirilebileceği kanaatindeyim. Bu geçişleri yapamayanların bu geçişleri yapanlara neden kızdığını hatta kinlendiğini anlamakta zorluk çekmiyorum.

Ayrıca İslam ve Kuran ile sadece akademik bir bağım yok. Dini nasıl yaşayacağımı bilmek için ve varoluşsal bir yaklaşımla, İslam'ı anlamaya lise yıllarımdan beri, hiç kesinti vermeden çalışıyorum. Her şeyin yaratıcısı Allah'ın dinini daha iyi anlamak için, farklı alanlarla ilgilenip bu alanların bilgisini birleştirmenin, yani

multidisipliner çalışma yapmanın önemli olduğunu düşünerek bu farklı alanlar arasında geçişler yaptım. Dünyanın hemen her yerinde multidisipliner çalışmanın değeri bilinir ama bunun değerini bazıları anlayamıyorlarsa onlar için üzgünüm. Kuran'ı, sadece tefsir tarihinde söylenenleri aktarmayla anlayabileceklerini ve buna bir tutam bazı Hıristiyan teologların hermenötik yöntemlerinden sos atarak önemli iş yapacaklarını zannedenler, bunu elbette anlayamaz. Birisi çıkıp o hermenötik yöntemlerin felsefi hesabını sorunca ve çelişkilerini gösterince, içi boş retoriklerle işi şahsileştirmeye kalkarlar.

Tartışma konusunun alanından gidecek olursak; tartışılan konu tam da felsefeyle ilgilidir. Konunun özü, Kuran'daki bir kelimeye şu veya bu manayı vermekle ilgili değildir; dinsel bir metine yaklaşımla ve yorumlama tekniğiyle ilgilidir. Kelimelere nasıl mana verileceği gibi daha ziyade tefsirin ilgi alanındaki sorunlar bu tartışmanın yüzde onunu bile oluşturmamaktadır. Hıristiyan teologların özellikle Eski Ahit'e (orada da en çok Genesis bölümüne) uyguladıkları "tarihselci" metot felsefenin hermenötik alanıyla ilgilidir. Bu ise felsefi bir konudur, bununla tefsircinin de bir metot bulma arayışında ilgilenmesi konunun felsefi olduğu gerçeğini değiştirmez. Tefsirin sonuna metot kelimesinin gelmesiyle, bahsedilen konu, metotların tutarlılığıyla ve yorumlama metotlarıyla (hermenötik) ilgili olan felsefenin ilgi alanının dışına çıkmaz. Ayrıca Allah'tan olan bir metinle Allah'ın yarattığı bir kulun nasıl ilişki kurması gerektiği din felsefesi açısından

önemli bir meseledir. Biraz teist varoluşçuları okusalar bu meselenin nasıl felsefi bir konu olduğunu anlayabilirler. Ayrıca Kuran'ın kıssalarının mitoloji ve ahiret anlatımlarının Araplara masallar olduğu anlamına gelecek sözleri, Allah'ın kullarını aldatıp aldatmayacağı konusunu gündeme getirir ki hem din felsefesi hem de ahlak felsefesiyle ilgilidir. Hiç farkında olmadıkları sosyolojiyle ilgili kriter gösterme zarureti, adı üzerinde sosyolojiyle ilgilidir. Gündeme getirdiğim insanın yapısında bir değişim olmadan, ona yönelik hükümlerin değişim gösterip göstermemesinin hangisinin beklenmesi gerektiği meselesi ise ahlak felsefesi, hatta biyoloji felsefesi ile ilgilidir. Ayrıca tutarlılık kriteri kullanılarak yapılacak değerlendirmelerde ve zor problemleri çözmekte büyük katkı sağlayacak olan felsefi birikim, bahse konu metodun artılarını ve eksilerini ortaya koymada değerli katkılarda bulunacaktır.

Kısacası tartışılan konu benim akademik eğitim aldığım alanlarla ilgilidir. Eğer saçma iddialara ve şahsi leşitirmelere cevap verme zarureti doğmasaydı, bu konularda açıklama yapmayı hiç arzu etmezdim. Fakat hiçbir zaman yapmadığım bir yaklaşımı burada da yapmayacağım. CV veya ezber veya çalışma alanı yarıştırmaya üzerinden doğruyu savunma iddiasında bulunulamaz. Bir kişinin yapması gereken, delillerini ortaya koyması, karşıt argümanlarla hesaplaşması ve delilleri üzerinden doğruyu savunduğu iddiasında bulunmasıdır. Yoksa kimin alanının ne olduğuyla ilgili laf kalabalıklarına girmek, laf kalabalıklarıyla uyguladığı metodun ve savunduğu görüşün

hesabını vermekten kaçınmak, delillerinin gücüne güvenmeyen mugalatacılarının işidir. Benim hiçbir fikrimi, CV'm şöyle veya böyle, alanım şu veya bu olduğu için kabul etmeyin veya reddetmeyin. Ortaya koyduğum delillerin doğru olup olmadığını tartarak ve görüşlerimi farklı görüşlerle karşılaştırarak karar vermenizi istiyorum. Şu ayet rehberimiz olsun: **“Onlar ki sözü dinlerler ve bunun neticesinde en güzeline uyarlar. İşte onlar, Allah’ın kendilerini hidayete erdirdiği ve işin özüne nüfuz eden kimselerdir.”** (Zümer 18)